

Amikor Napoleon végleg elbukott, a bécsi kongresszus után hatalomhoz jutott reakció a régi dinasztikus elvek alapján rajzolta újjá Európa térképét. A német-római birodalom helyén a császári Ausztria és a feltörekvő Poroszország osztozott, de hatalmuk túljutott a német konföderáció határain. Ausztria megkapta Lombardiát és Veneziát, Belgiumot Hollandiához, a volt varsói nagyhercegséget a cári birodalomhoz csatolták,

Olaszországot pedig apró államozsáikokra osztották.

Ezt a térképet Metternich mindenhatósága készítette, aki Szent Szövetségbe vonta a „mult hatalmasságait“, hogy örök időkre elfojtsa küzdő és fáradó népmilliók szavát.

De a rendszer nem vert gyökeret a népek életében. A 19-ik század második évtizedétől már forradalmi események rázzák az öreg Európát.

A nagy francia forradalom utóhullámai ezek. A politikailag és gazdaságilag elmaradt közép- és délkelet-európai nemzetek csak később és lassabban bukdácsolnak előre a haladás útján. A forradalmi rázkódtatás nem néhány elszánt agitátor gonoszkodó műve — ahogy a reakció babonája hirdette —, hanem társadalmi szükségesség, amely elé a hatalom által féltve őrzött államjogi és társadalmi gátak emelkednek. — Elnyomott népek kelnek fel idegen zsarnokság ellen, új ipari proletáriátus lázad a tőke elnyomásával szemben.

A szerbek a török igtát rázzák félig-meddig le és 1817-ben autonómiát kapnak, öt évvel később 1822-ben a dunai hercegségek, 1832-ben a görögök vívják ki függetlenségüket, 1820-ban Spanyolországban forradalom és polgárháború volt, 1825-től kezdve Angliában a chartizmus lendül át majdnem forradalmi mozgalmá. A chartizmus az első nagyobbfajta szocialista angol munkásmozgalom. — 1838-ban szövegezik a népszabadság okmányát (people's charte). Innen az elnevezés. Az okmányból törvényjavaslat készült, mely a dolgozó munkásságot is politikai jogokhoz akarta juttatni és az iparban foglalkoztatott nők és gyermekek szociális védelmét kívánta. De az alsóház elvetette a chartisták követelését. A mozgalom 1837—39 között érte el tetőfokát, végül erőszakkal elnyomták. 1839-ben Németalföld déli része elszakad és létrejön a Belga királyság.

Franciaországban az 1830-as évben történik a nagy változás. A Bourbonok Jehérliomos lobogója helyére Lajos Fülöpnek, a polgárkirálynak, a polgári rend uralmának jelvénye kerül. A francia feudalizmus 1814-ben vissza tudta foglalni ugyan a nagy forradalomkor elvesztett hatalmát, de a következő másfél évtized nem tudta

erejét véglegessé szilárdítani. Sőt, az 1830-as átalakulásnál már proletár rétegek is jelentkeznek, hogy részt kérjenek a politikai jogokból.

Németország, Ausztria és Magyarország munkásosztályai politikai érettségben és társadalmi fejlettségben messze elmaradnak a nyugati proletáriátus mögött. A munkásmozgalmak itt a sziléziai és cseh gyári dolgozók 1844. évi felkelésével kezdődnek. Magyarország még Ausztria mögött is hátramaradt. Kettős gúzs tartotta vissza az országot a szabad fejlődéstől: az Ausztriától való közjogi és valóságos függés egyrészt és a belső társadalmi rétegezés szinte középkori maradványa. Werbőczy óta a paraszt jobággá süllyedt. A politikai nemzetet a nemesség képviselte.

Az 1848-as esztendő, „a nagy forradalmak éve“ tesz pontot minderre. Kezdet és befejezés, indulás és átalakulás a szabadság, egyenlőség és testvériség felé.

Februárban forradalom tör ki P á r i s b a n. Eredeti cél a választójog kiterjesztése. A munkásosztály követelése ez. Már kialakul forradalmi elméletük és háromnapos elkeseredett harc után február 24-én kikiáltják a második köztársaságot.

A lobogó fény bevilágítja egész Európát. Még februárban adják közzé Marx Károly és Engels Frigyes a „Kommunista kiáltvány“-t. A kommunista mozgalom születését innentől számíthatjuk. Március 13-án a bécsi nép végleg megdönti Metternich uralmát, öt nappal később Berlin népe fog fegyvert és N é m e t o r s z á g több kisebb államában forradalmi mozgalmak kezdődnek. O l a s z o r s z á g b a n a Garibaldi és Mazzini által vezetett függetlenségi törekvéseknek is ez a forradalmi hevület ad új lendületet.

Magyarországon